

The Relationship Between Social Capital Components and Social Delinquency: A Meta-Analysis of Studies From 2008 to 2021

Taha Ashairi^{1*}, Maryam Amin², Tahereh Jahanparvar³, Faezeh Raghmi⁴

1. Faculty Member, Department of History and Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

2. PhD Student of the Sociology of Social Groups, Tehran Science-Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3. PhD Student of Cultural Sociology, Communication, and Media, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

4. BA Student of Sociology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

(Received: August 1, 2022; Accepted: October 23, 2022)

Abstract

Social capital refers to the deep and mutual bonds of a group resulting from interaction and social relations, which includes trust, cohesion, participation, support, and social belonging. The main purpose of this study was to study the relationship between the components of social capital and delinquency. The research method was quantitative meta-analysis. The sample was comprised of 14 documents published from 2008 to 2021 and selected through deliberate snowball sampling method, observing the entry and exit criteria. The results showed that according to Cohen and Fisher's effect size, social capital had a negative significant relationship with social delinquency and was able to explain -37% of it. In addition, the components of social capital (social cohesion = -31%; social trust = -33%; social belonging = -37%; religious belonging = -39%, and social support = -35%) had a negative significant effect on the tendency towards social delinquency. Overall, the study indicated that social capital is an informal form of collective control, which reduces delinquent and criminal behavior by creating social order, strengthening social belonging, increasing interaction and social bonds, and creating an umbrella of supervision and collective commitment to social-moral norms.

Keywords

social capital, delinquency, social belonging, social control, religious belonging.

---

* Corresponding Author, Email: t.ashayeri@uma.ac.ir

رابطه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با بزهکاری اجتماعی: فراتحلیل

پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰

طاها عشایری^{۱*}، مریم امین^۲، طاهره جهان‌پرور^۳، فائزه رقمی^۴

۱. عضو هیئت علمی گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه‌های اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران،

ایران

۳. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی،

تهران مرکز، تهران، ایران

۴. دانشجوی کارشناسی جامعه‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۰ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۱)

چکیده

سرمایه اجتماعی به پیوندهای عمیق و متقابل گروهی حاصل از تعامل و روابط اجتماعی اطلاق می‌شود که شامل اعتماد، انسجام، مشارکت، حمایت، و تعلق اجتماعی است. هدف اصلی پژوهش مطالعه رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با بزهکاری بود. روش پژوهش از نوع فراتحلیل کمی بود. حجم نمونه ۱۴ سند در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ بود که به روش نمونه‌گیری گلوله برفی و تعددی با رعایت ملاک ورود و خروج تعیین شد. نتایج نشان داد طبق معیار کوهن و فیشر (اندازه اثر) سرمایه اجتماعی با بزهکاری اجتماعی رابطه معکوس و معناداری دارد و می‌تواند ۳۷ - درصد از آن را تبیین کند. همچنین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (انسجام اجتماعی = ۳۱ - درصد، اعتماد اجتماعی = ۳۳ - درصد، تعلق اجتماعی = ۳۷ - درصد، تعلق مذهبی = ۳۹ - درصد، حمایت اجتماعی = ۳۵ - درصد) تأثیر معکوس و معناداری بر گرایش به بزهکاری اجتماعی دارند. در نتیجه سرمایه اجتماعی شکل غیررسمی کنترل جمعی است. این دارایی جمعی با ایجاد نظم اجتماعی، تقویت تعلق اجتماعی، افزایش تعامل و پیوندهای اجتماعی، و ایجاد سالیانی از نظارت و تعهد جمعی به هنجارهای اجتماعی - اخلاقی رفتارهای بزهکارانه و مجرمانه را کاهش می‌دهد.

کلیدواژگان

بزهکاری، تعلق اجتماعی، تعلق مذهبی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی.

مقدمه و بیان مسئله

سابقه و تاریخچه ارتباط بین سرمایه اجتماعی (نظام کنترلی) با بزهکاری و کجروی به ۱۹۶۹ و تحقیقات تروایس هیرشی^۱ برمی‌گردد. در مطالعات وی پیوستگی، درگیری (مشارکت)، تعهد، و باورها از عناصر بازدارنده جرم و بزه تلقی می‌شوند (Hirschi 2004). پیوستگی با ایجاد پیوندهای احساسی مشوق این است که جوانان و نوجوانان نظم اجتماعی را در نظر داشته باشند. تعهد داشتن به نرم و هنجارهای اجتماعی مخالف رفتار علیه ارزش‌های اخلاقی است (Gottfredson 2006). اولین بار سرمایه اجتماعی در مباحث کجروی با مطالعات کلمن (۱۹۸۸) آغاز شد. پاتنام نیز به موضوع سرمایه اجتماعی با رویکرد کنترلی بر رفتارهای اجتماعی (خرده‌فرهنگ‌ها) اشاره کرده است. تأکید کلی بر این بود که سرمایه اجتماعی ارتباط افراد با رفتارهای بزهکارانه را کاهش می‌دهد (Dufur et al. 2016; Wright et al. 2001). سرمایه اجتماعی با خلق پیوندهای طبیعی و خودجوش مانند همسایه، همکار، دوستان و فادار و هم‌عقیده از رفتارهای بزهکارانه ممانعت می‌کند (Laub & Sampson 1993). سرمایه اجتماعی شکل غیررسمی کنترل اجتماعی است (Rosenfeld et al. 2001: 285) که ارزش‌های اخلاقی را افزایش و دوستان بزهکار (خرده‌فرهنگ بزهکار) را کاهش می‌دهد (Hoffmann 2015; Hoeve et al. 2012). دو عنصر کلیدی سرمایه اجتماعی شامل سرمایه درون‌گروهی و برون‌گروهی است (Parcel et al. 2010). در این معنا سرمایه اجتماعی ضمن اثر کنترلی بر جامعه به وسیله توسعه ساختارهایی چون اجتماع محلی، مشارکت مدنی، کانال‌های ارتباطی، و اعتماد بین ساکنان تقویت و بازآفرینی می‌شود (Sampson & Graif 2009). مرتن از مفهوم گسست و شکاف میان وسایل-اهداف استفاده کرد (معظمی ۱۳۸۸). در این نظریه، یکی از علل اصلی بزهکاری فقدان ابزار قانونی برای دستیابی به موفقیت است. جوانانی که از نظر اقتصادی بی‌بهره هستند ممکن است با پناه بردن به وسایل غیرقانونی (مثل سرقت و دزدی) یا با رفتار انزواطلبانه همچون سوء‌مصرف مواد، به فشار ناشی از این کمبود پاسخ دهند (عشایری و نامیان ۱۳۹۸). کوهن نیز از مفهوم سرخوردگی منزلتی در تبیین ریشه‌های بزهکاری^۲ بهره گرفته است. به این معنی شکست اجتماعی فرزندان طبقات پایین اقتصادی-اجتماعی، در مدرسه و جامعه، آن‌ها را به سمت گروه‌های حاشیه‌ای و خرده‌فرهنگ بزهکار سوق می‌دهد. نظریه یادگیری از

1. Travis Hirschi

2. status frustration

الگوی همنشینی افتراقی^۱ برای تحلیل و تبیین بزهکاری بهره می‌گیرد (سخاوت ۱۳۸۱). نظریه خرده‌فرهنگی بر الگوهای فرهنگی گروه مرجع، نظریه انتقال فرهنگی بر انتقال مفاهیم بزهکاری از طریق معاشرت با دوستان ناباب، نظریه برچسب بر اعطای عناوین مجرمانه و بزهکارانه از سوی طبقات مسلط جامعه و صاحبان قانون بر عوام و طبقات پایین، و نظریه بوم‌شناسی شیکاگو بر بی‌سازمانی اجتماعی به مثابه ریشه‌ها و عوامل ترغیب‌کننده رفتارهای بزهکارانه اشاره دارند (ستوده ۱۳۸۵: ۱۵۴). در همه این نظریه‌ها مفهوم سرمایه اجتماعی شاخص عمده تلقی می‌شود. سرمایه اجتماعی باعث دلگرمی به محیط اطراف و وقایع آن می‌شود. نقطه مقابل آن، شکل‌گیری نگرش فرصت‌طلبانه است. وضعیت نامطلوب (بزهکاری) در جامعه ناشی از فقدان سرمایه اجتماعی است (میرخلیلی و حیدری ۱۳۹۹). روابط افراد در جامعه بر نظم و قواعد خاصی استوار است. در حقیقت زندگی اجتماعی از طریق این قواعد یا هنجارهای اجتماعی تداوم می‌یابد. چنانچه افراد از قواعدی تبعیت نکنند که بعضی از انواع رفتار را در وضعیت‌هایی رفتار مناسب و برخی دیگر را رفتار نامناسب تعریف می‌کنند فعالیت‌های آن‌ها دستخوش هرج و مرج می‌شود (صادقی فر ۱۳۸۹). هیرشی کاهش صمیمیت و دل‌بستگی در روابط اجتماعی (سرمایه اجتماعی) را منشأ اصلی بزهکاری می‌داند (میرخلیلی و همکاران ۱۳۹۷: ۲۲۳). هیرشی نظریه کنترل (ابعاد چهارگانه) را برای تحلیل بزهکاری به کار برد. بزه نتیجه پیوندهای ضعیف یا قطع شده با جامعه است. از نگاه هیرشی کج‌رفتاری و ناهنجاری زمانی اتفاق می‌افتد که پیوند فرد با جامعه تضعیف شود یا به کل از بین برود (راد و رستمی ۱۳۹۵؛ احمدی و همکاران ۱۳۹۵: ۱۵). سرمایه اجتماعی کنترل اجتماعی غیررسمی ایجاد می‌کند. هر جا از میزان سرمایه اجتماعی بالا برخوردار است میزان قربانی شدن توسط مجرمان کاهش می‌یابد (Hawdon & Ryan 2009: 528). سرمایه اجتماعی نقش حفاظت‌کننده افراد در برابر بزهکاری را دارد (Hopkins 2015). ساختارهای محلی، نظام همسایگی، و شبکه‌های خویشاوندی و محلی که از طریق سرمایه اجتماعی خلق شده‌اند، به دلیل تعلق اجتماعی به همدیگر و احساس مسئولیت در برابر یکدیگر، میزان جرم را پایین می‌آورد. با کاهش سرمایه اجتماعی (بی‌سازمانی اجتماعی) شرایط برای جرایم اجتماعی و مجرمان مهیا می‌شود (Sampson & Groves 1989). در ایران، اهمیت و نقش سرمایه اجتماعی در کنترل بزهکاری و کاهش

مسائل اجتماعی مورد تأیید محققان مختلف قرار گرفته است. در ایران، به دلیل بافت قومی و هنجارهای دینی و شبکه‌های خویشاوندی (نظام همسایگی) همچنان از اهمیت سرمایه اجتماعی کاسته نشده است. در کنار کنترل رسمی، مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی به‌مثابه یک ابزار غیررسمی در مدیریت و پیشگیری از آسیب و بزهکاری مورد توجه مدیران و برنامه‌ریزان و پژوهشگران است. در این باره پژوهش‌های مختلفی در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۱ به روش پیمایشی انجام شده است. به دلیل پراکندگی پژوهش‌ها از حیث مکان، زمان، قلمرو جغرافیایی، و رشته تحصیلی نویسندگان به فراتحلیل جامع درباره میزان اثرگذاری سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن بر بزهکاری اجتماعی نیاز است. همچنین برای سیاست‌گذاری و مدیریت مناسب بزهکاری از طریق الگوهای سرمایه اجتماعی نیاز است با روش فراتحلیل مقدار اثر مؤلفه‌ها و نقش متغیرهای میانجی در سطح کلان بررسی شود. با توجه به اهمیت همین موضوع، در پژوهش حاضر سعی شد با نرم‌افزار تحلیل (صرفاً برای مطالعات پیمایشی) به موضوعاتی که در پی می‌آید پرداخته شود:

۱. مطالعه تأثیر سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن بر گرایش به بزهکاری اجتماعی؛
۲. برآورد میزان اثر متغیرهای تعدیلگر بر گرایش به بزهکاری اجتماعی؛
۳. ارائه راهکارهای مناسب جهت کاهش بزهکاری و پیشگیری از آن.

مبانی نظری تحقیق

بزه به عملی گفته می‌شود که خلاف قانون و مقررات اجتماعی و معیارهای ارزشی و فرهنگی جامعه باشد (سهامی و همکاران ۱۳۹۶: ۷۴). این واژه در مورد کودکان و نوجوانان به کار می‌رود. طفل بزهکار فردی است که قبل از رسیدن به سن هجده سالگی مرتکب جرم می‌شود. اما اگر فرد بزرگ‌سال چنین خطایی بکند جرم محسوب می‌شود و آن فرد را مجرم می‌نامند (معظمی ۱۳۸۸: ۴۴؛ نعمتی ۱۳۸۲: ۵۵). بزهکاری اجتماعی هر گونه کژرفتاری یا انحراف رفتاری است که هنجارهای فرهنگی جامعه را نقض می‌کند (ستوده ۱۳۸۵: ۳۵). فرد برخلاف قانون جامعه عمل می‌کند و باعث افزایش ناامنی اجتماعی می‌شود (سهراب‌زاده ۱۳۸۹: ۸۰)؛ شامل تخریب اموال عمومی، سرقت، فحاشی، رفتارهای وندالیسم، و رفتارهای پرخطر اجتماعی (سهامی و همکاران ۱۳۹۶: ۷۲؛ احمدی ۱۳۸۴: ۸؛ زنگنه ۱۳۸۳: ۱۰۷؛ ستوده ۱۳۸۵: ۲۰). بزهکاران اجتماعی در سه

دسته کلی بزهکاران روان‌رنجور، بزهکاران دارای اختلالات منش و جامعه‌ستیز ذاتی، بزهکاران روان‌پریش قرار می‌گیرند (شاملو ۱۳۹۷: ۴۷).

سرمایه اجتماعی به معنای پیوندهای غیررسمی میان گروه‌های انسانی است که با خلق شبکه‌ها، اعتماد، و گروه‌های محلی و کانونی هزینه‌های عمومی را پایین می‌آورد و احساس امنیت را افزایش می‌دهد (Williams et al. 2022). سرمایه اجتماعی نوعی دارایی جمعی (Putnam 1995: 67) در جامعه انسانی محسوب می‌شود و از تعامل و روابط اجتماعی میان افراد برمی‌خیزد (McCarthy et al. 2002) و این تلقی و پنداشت (سرمایه جمعی) را اکثر نویسندگان تشخیص داده‌اند (Paxton 1999). از سال ۱۹۶۰ مطالعات مربوط به عوامل بزهکاری، از طریق مباحث اقتصادی و انتخاب عقلانی، تبیین شد و بر آن تأکید داشت که رفتار بزهکارانه جنبه تحلیل و ارزیابی دارد و با رویکرد هزینه-سود انجام می‌گیرد. در این معنا پلیس و سیستم قانونی وظیفه ممانعت از جرم را دارند. با گذر زمان سرمایه اجتماعی جایگزین تحلیل مسائل مجرمانه شد و تعامل اجتماعی در ارتکاب به جرم مورد توجه متفکران قرار گرفت (جعفرپور و همکاران ۲۰۲۲). تعامل و روابط اجتماعی را از مدت‌ها پیش در رشته جامعه‌شناسی امیل دورکیم مطالعه کرده است (Durkim 1897). بعدها فردیناند تونیس سرمایه اجتماعی را در گمنشافت و گزلفاشافت بررسی و به این نکته اشاره کرد که در کلان‌شهر و جهان مدرن (گزلفاشافت) به سبب مهاجرت، شهرنشینی، فردگرایی، و بی‌سازمانی اجتماعی (کاهش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی) بزهکاری افزایش می‌یابد (Tonnie 2011). در نهایت جامعه‌شناسی فرانسوی، به نام پیر بوردیو، سرمایه اجتماعی را به طور عمیق در ساختار طبقاتی و مسائل اجتماعی تحلیل کرد. وی از مفهوم میدان در تحلیل سرمایه اجتماعی بهره برده است (Bourdieu 1986). به مرور مطالعات کلمن (۱۹۸۸) و پاتنام (۱۹۹۳ و ۲۰۰۰) توجه متفکران را به سرمایه اجتماعی بیشتر جلب کرد. الگوی تحلیلی متفکران این بود که کسانی که روی سرمایه انسانی سرمایه‌گذاری می‌کنند، در حقیقت، سرمایه اجتماعی خلق می‌کنند (et al. Baycan 2022). سرمایه اجتماعی مفهومی است که روابط و تعامل اجتماعی بین جوامع انسانی را جهت منافع و نظم جمعی تنظیم می‌کند (Claridge 2018). در این حالت، کارایی جمعی و هنجارهای اجتماعی از ظهور الگوهای خرده‌فرهنگی و ضد نظم جلوگیری می‌کند (Kelly et al. 2017). صداقت و اعتماد بین اعضای جامعه به حفظ سرمایه اجتماعی منجر می‌شود. شکل‌گیری اعتماد و صداقت متقابل بین اعضای

اجتماع محلی شبکه گروهی را برای حل نگرانی و مشکلات اجتماعی ایجاد می‌کند (Abdoulaye et al. 2022). بزهکاری به منزله آسیب اجتماعی در کتاب تقسیم کار/اجتماعی امیل دورکیم معرفی شده است. وی در این کتاب از تقسیم کار نابه‌سامان، تغییرات جامعه از مکانیکی به ارگانیکی، و در نهایت فردگرایی افراطی (گسستن فرد از هنجارهای فرهنگی و سنت‌های سابق جمعی) به مثابه بستر تقویت بزهکاری یاد می‌کند. خلاصه نظریه وی اختلال در سطح سرمایه اجتماعی خانواده و همسایگان و ظهور مسائل اجتماعی است (Moore & Recker 2016). بر مبنای این نظریه هر چه شدت و استحکام روابط میان اعضای یک شبکه بیشتر باشد ارزش سرمایه اجتماعی بیشتر است (ترقی و رستمی ۱۳۸۸: ۳۸). اهمیت سرمایه اجتماعی و جرم در آثار کلاسیک دورکیم، از جمله تقسیم کار/اجتماعی و قواعد روش و خودکشی، اهمیت دو ارتباط علی بین سرمایه اجتماعی و کاهش جرم را نشان می‌دهد (Kraib 2006: 34). اگر همبستگی اجتماعی در جامعه‌ای قوی باشد، اعضای آن جامعه با ارزش‌ها و هنجارها بیشتر هم‌نوا می‌شوند و اگر همبستگی اجتماعی میان افراد جامعه‌ای ضعیف باشد، مردم به سوی رفتار مجرمانه کشیده می‌شوند (ستوده ۱۳۸۵: ۱۳۵). جرم محصول کنترل اجتماعی غیررسمی ضعیف و توان ضعیف برای بسیج منابع خارجی رسمی به منزله عوامل تقویت‌کننده قانون است (Field 2013: 101; Edwards & Foley 2005; Coleman 2005: 63). سرمایه اجتماعی در کنار بُعد کنترلی و نظارتی آن، به واسطه بُعد هنجارمندی‌اش، به کاهش جرم کمک می‌کند. در نظر کلمن، هنگامی که هنجاری وجود دارد و مؤثر هم هست، شکلی نیرومند اگرچه گاهی هم آسیب‌پذیر از سرمایه اجتماعی شکل می‌گیرد. هنجارهای نافذی که مانع جرم و جنایت باشند این امکان را به وجود می‌آورند که اشخاص در یک شهر در ساعات شب با فراغ خاطر از خانه خارج شوند و افراد سالمند بدون آنکه بیمی از بابت ایمنی خود داشته باشند از منزل خود بیرون روند (Coleman 2005: 62؛ تقی‌لو ۱۳۸۵: ۲۵۰). میزان سرمایه اجتماعی در نحوه روابط اجتماعی افراد و ارزش‌ها و نگرش‌ها و عقاید آن‌ها مؤثر است و کسانی که سرمایه بیشتری در اختیار دارند بهتر می‌توانند روایت خود از دنیای اجتماعی را برساخت کنند (حسینی و احمدی ۱۳۹۲). تراویس هیرشی بر آن است که بزهکاری وقتی اتفاق می‌افتد که قیود فرد به اجتماع ضعیف شود (احمدی و همکاران ۱۳۹۵). در دیدگاه همنشینی افتراقی، که از مؤلفه سرمایه اجتماعی برای گسستن فرد از یک اجتماع سالم و گرویدن به یک گروه و خرده‌فرهنگ تبهکار و ناهنجار استفاده کرده است، رفتار مجرمانه

و جرم اساساً در اجتماع در اثر تعامل اجتماعی با خرده فرهنگ خلق می‌شود (صدیق سروستانی ۱۳۹۳: ۴۷). در محله‌هایی که بیشتر افراد یک‌دیگر را به‌خوبی نمی‌شناسند و نظارت بر گروه‌های همسالان در پایین‌ترین سطح خود قرار دارد و تعهد مدنی (از جمله تعهد به نظام اجرای قانون) ضعیف است جرم افزایش می‌یابد (Filed 2013: 102). در نظریه بی‌سازمانی اجتماعی تأکید می‌شود که تغییرات سریع اجتماعی هنجارهای جامعه را دچار اختلال می‌کند. وقتی هنجارها ضعیف یا با یک‌دیگر در تعارض باشند، جامعه در وضعیت بی‌سامانی یا بی‌هنجاری قرار می‌گیرد. افراد در این وضعیت با فشار روانی بسیار زیادی روبه‌رو می‌شوند و برای جبران کاستی‌ها و کمبودهای خود به انواع مختلف انحرافات روی می‌آورند (Kelly 1909: 348). اختلال در تأثیر مقررات اجتماعی بر رفتارهای انسانی که در آثار تامس و زنائیکی و آگبرن^۱ آمده؛ دلالت بر وجود بی‌سازمانی اجتماعی هست (رابینگتن و مارتین ۱۳۸۶). بر این اساس مهم‌ترین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی مؤثر بر کاهش بزهکاری در مطالعات نظری در جدول ۱ خلاصه شده است:

جدول ۱. مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در پیشگیری و کنترل بزهکاری اجتماعی

ابعاد و مؤلفه	شرح مفهوم
انسجام اجتماعی	به معنای وحدت گروهی و همنوایی اعضا و احساس تعهد و مسئولیت متقابل است. (بیرو ۱۳۹۸: ۳۱۲)
اعتماد اجتماعی	از پیش‌نیازهای فرهنگ مدنی و عامل اصلی برانگیختن فعالیت داوطلبانه و متعهدانه در محیط اجتماعی است و به پایداری نظم اجتماعی و کاهش آسیب‌ها کمک می‌کند. (Ziller & Heizmann 2022)
تعلق اجتماعی	رفتارها، سبک زندگی، روابط اجتماعی، و سلامت فرد و اجتماع را سازماندهی می‌کند و در این حالت همه افراد جامعه در برابر جامعه و هنجارهای حاکم بر آن احساس تعلق و تعهد و وظیفه می‌کنند. (شیردل و محمدی ۱۴۰۰: ۵۲۱)
تعلق مذهبی	کارکرد اجتماعی مذهب اتحادآفرینی است. این وحدت از دوستی‌های معمولی و روابط بین‌خانوادگی شروع می‌شود و تا ایجاد جامعه ملی پیش می‌رود که به ترویج اخلاق انسانی کمک می‌کند (گنجی و همکاران ۱۳۹۹: ۲۱) و همدلی و انسجام و وظیفه‌شناسی جمعی را در آن‌ها تقویت می‌کند.
حمایت اجتماعی	ابزاری است که شخص را به این باور می‌رساند که مورد عشق و علاقه و تأیید و دارای ارزش در نظر گروه‌های خویشاوندی و صمیمی و محلی است و به شبکه‌هایی از روابط اجتماعی (سرمایه اجتماعی) تعلق دارد. فرد دارای پشتوانه عاطفی است و در صورت نیاز به او کمک می‌کند. (کریمی و همکاران ۱۳۹۵: ۲)

پیشینه پژوهش

جامعه انسانی به‌زعم جامعه‌شناسان، هنگام گذار از جامعه سنتی به مدرن، دچار بی‌سازمانی اجتماعی می‌شود. دورکیم، تونیس، پارسنز، زیمل، پاتنام، و کلمن با مفهوم دوجهی (سنتی / مدرن) به تحلیل بزهکاری پرداخته‌اند. بزهکاری و جرم و کج‌رفتاری به فراوانی در جامعه مدرن رخ می‌دهد و دلیل اصلی آن کاهش سرمایه اجتماعی به منزله مکانیسم کنترلی- نظارتی است. رابطه سرمایه اجتماعی بر بزهکاری در مطالعات خارجی و داخلی طبق آخرین بررسی (۱۷ شهریور ۱۴۰۱) در گوگل اسکالر و سایت‌های علمی بدین ترتیب است:

الف) خارجی

ویلیامز و همکارانش (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی و بزهکاری در ترکیه» نشان می‌دهند که بین سرمایه اجتماعی خانواده و سرمایه اجتماعی جامعه محلی با بزهکاری در دو بعد خرد و کلان رابطه معکوس وجود دارد. در نهایت سرمایه اجتماعی اثری منفی و کاهش بر گرایش جوانان به رفتارهای منفی و پرخطر اجتماعی، از جمله الکل و مواد مخدر و سرقت و رفتارهای مجرمانه، داشته است.

اسلون و نیلسون (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای با عنوان «تأثیر سرمایه اجتماعی در ارتباط با مصرف الکل، سیگار، و مصرف غیرقانونی اعتیاد در میان بزرگسالان» با یک مطالعه تطبیقی در سودان، نشان می‌دهد که با کاهش سرمایه اجتماعی در جامعه، خانواده و اجتماع محلی، به دلیل فردگرایی، بی‌هنجاری، کاهش نظارت اجتماعی و همچنین از بین تعهدات‌های جمعی، میزان بزهکاری روندی افزایش داشته است، با تقویت سرمایه اجتماعی، می‌توان مصرف موارد فوق را کاهش داد.

مور و بکر (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای با عنوان «سرمایه اجتماعی، گونه‌های جرم و کنترل اجتماعی» بر این تأکید کردند که سرمایه اجتماعی با کاهش جرم همراه است. سرمایه اجتماعی با کاهش بی‌نظمی اجتماعی و کاهش بی‌سازمانی اجتماعی میزان جرم را کاهش می‌دهد.

هافمن و دفور (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی خانواده، پیوندهای خانوادگی، و بزهکاری جوانان» نشان دادند سابقه طولانی در مطالعه تأثیر سرمایه اجتماعی روی رفتارهای بزهکارانه وجود دارد. این تحقیق، با تأکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی، به مطالعه روابط والدین-

کودک روی رفتارهای بزرگسالان پرداخت. نظریه سرمایه اجتماعی و پیوند اجتماعی نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی خانواده با ایجاد مؤلفه‌های حمایت اجتماعی، نظم خودکنترلی، انسجام و پیوندهای صمیمانه، و تولید فضای عاطفی رفتارهای بزهکارانه و پرخطر را کاهش می‌دهد. بایکان و اونر (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با عنوان «جنبه‌های تاریک سرمایه اجتماعی» نشان دادند با وجود اینکه از ابعاد مثبت سرمایه اجتماعی محدودسازی رفتارهای مجرمانه است از جنبه‌های تاریک آن سرمایه اجتماعی شکل گرفته درون گروه در خرده‌فرهنگ‌هاست که می‌توان به آن سرمایه غیراجتماعی^۱ یا سرمایه اجتماعی بدنام^۲ گفت.

ب) داخلی

درباره سرمایه اجتماعی به دلیل بافت سنتی- مذهبی جامعه ایرانی فراوان تحقیق شده است. در ایران نقش سرمایه اجتماعی در بزهکاری را اولین بار در سال ۱۳۸۷ علی‌وردی‌نیا و همکارانش و آخرین پژوهش را در سال ۱۴۰۰ جمال‌بیگی و همکارانش انجام دادند. در همه این پژوهش‌ها، سرمایه اجتماعی نقش متغیر مستقل و وابسته بزهکاری بوده است. مهم‌ترین پژوهش‌ها را در این زمینه جمال‌بیگی و همکارانش (۱۴۰۰)، میرخلیلی و حیدری (۱۳۹۹)، زحمت‌زادخوری (۱۳۹۸)، شیری و همکارانش (۱۳۹۸)، رسول‌زاده اقدم و همکارانش (۱۳۹۷)، آقاییوسفی و همکارانش (۱۳۹۶)، مشقتی و همکارانش (۱۳۹۵)، اعتمادی‌فر و همکارانش (۱۳۹۴)، حیدرنژاد و همکارانش (۱۳۹۴)، شاهرخی و همکارانش (۱۳۹۴)، مسعودی و سعیدی (۱۳۹۳)، میرزایی (۱۳۹۳)، عباسی اسفجیر (۱۳۸۹)، و علی‌وردی‌نیا و همکارانش (۱۳۸۷) انجام دادند. پژوهش‌های یادشده نشان می‌دهند سرمایه اجتماعی نقش بازدارنده و کنترلی در برابر رفتارهای مجرمانه و رابطه معکوس با بزهکاری دارد. با توجه به حجم زیاد پژوهش‌ها در این بازه زمانی، محققان در تحقیق حاضر قصد داشتند اندازه اثر ترکیبی نهایی پژوهش‌ها را به روش فیشر و کوهن (نرم‌افزار فراتحلیل) برآورد و نقش متغیرهای میانجی را در سطح کلان کشوری بررسی کنند.

---

1. onsocial capital
2. bad social capital

نقد و نوآوری پژوهش

سرمایه اجتماعی از مفاهیم پرتکرار در مطالعات جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی در کاهش آسیب‌های اجتماعی و مسائل اجتماعی است. اولین بار دورکیم در تقسیم کار اجتماعی و تونس در گمانشافت و گزلفافت بر اهمیت سرمایه اجتماعی در کنترل و کاهش بزهکاری تأکید کردند. در ایران، به دلیل سنتی بودن و جمع‌گرایی و جامعه‌ای ترکیب‌یافته از گروه قومی منسجم، هنجارهای خویشاوندی و طایفه و جامعه محلی نقش مهمی در کنترل بزهکاری دارد. در این باره چهار پژوهش در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ انجام گرفته است. بر این اساس در پژوهش فعلی، ضمن بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن با بزهکاری، تأثیر متغیرهای زمینه‌ای در این زمینه بررسی شده است.

روش پژوهش

روش تحقیق حاضر از نوع فراتحلیل (CMA2) است. جامعه آماری آن سی و دو تحقیق بود که با رعایت ملاک ورود (داشتن ضریب همبستگی، حجم نمونه، سطح معناداری، سال انجام گرفتن پژوهش، اعتبار پژوهش) و ملاک خروج (نداشتن معیارهای ورود به نرم‌افزار) چهارده سند در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ به روش گلوله برفی و تعدمی^۱ انتخاب شد. بعد از غربال‌سازی و انتخاب نهایی مقالات، در نرم‌افزار، اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل به وسیله فرمول فیشر و کوهن برآورد شد. برای تشخیص همگنی یا ناهمگنی تحقیقات یادشده، از نمودار کیفی و آزمون Q و بعد از اثبات فرض ناهمگونی بین مطالعات از متغیر تعدیلگر (زمینه‌ای) برای سنجش میزان اثر آن بر تمایل به بزهکاری اجتماعی استفاده شد. تحقیقات صورت‌گرفته در جدول شماره ۱ جهت ورود به نرم‌افزار فراتحلیل درج شده است.

۱. نویسندگان با بررسی منابع هر مقاله و پایگاه‌های علمی پژوهش‌هایی را که مرتبط با فراتحلیل فعلی بودند انتخاب کردند و به روش تعدمی اسناد علمی مرتبط را برگزیدند و بعد از غربال کردن مقالات به تنظیم و دسته‌بندی آن‌ها اقدام کردند. مطالعات انتخاب‌شده جهت فراتحلیل در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ قرار گرفتند.

جدول ۱. پیشینه مطالعات بزهکاری (بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰)

نویسنده	مکان	جامعه آماری	حجم نمونه	شیوه نمونه‌گیری	هویت قومی	روش + ابزار
جمال‌بیگی و همکاران (۱۴۰۰)	تبریز	۴۹۸۸۲۶۶	۵۹۸	خوشه‌ای	ترک	پیمایش + پرسشنامه
میرخلیلی و حیدری (۱۳۹۹)	اصفهان	۴۰۰	۳۸۴	تصادفی	فارس	پیمایش + پرسشنامه
زحمت‌زادخوری (۱۳۹۸)	بندرعباس	همه افراد	۶۰	تصادفی	بلوچ	پیمایش + پرسشنامه
شیری و همکاران (۱۳۹۸)	کرج	۱۷۰۰	۲۰۰	تصادفی	فارس	پیمایش + پرسشنامه
رسول‌زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۷)	آذربایجان شرقی	۷۰۰۰	۳۶۶	طبقه‌بندی	ترک	پیمایش + پرسشنامه
آقایوسفی و همکاران (۱۳۹۶)	ممسنی	همه افراد	۱۳۰	خوشه‌ای	فارس	پیمایش + پرسشنامه
مشقتی و همکاران (۱۳۹۵)	اردبیل	۲۶۰	۲۰۰	خوشه‌ای	ترک	پیمایش + پرسشنامه
اعتمادی‌فر و همکاران (۱۳۹۴)	استان‌ها	۱۶۰۰۰	۱۶۰۰	خوشه‌ای	فارس	پیمایش + پرسشنامه
حیدرئزاد و همکاران (۱۳۹۴)	زاهدان	همه افراد	۴۰۰	تصادفی	بلوچ	پیمایش + پرسشنامه
شاهرخی و همکاران (۱۳۹۴)	قرچک	۴۲۴۳	۱۵۰	خوشه‌ای	فارس	پیمایش + پرسشنامه
مسعودی و سعیدی (۱۳۹۳)	ورامین	همه افراد	۲۵۴	تصادفی	فارس	پیمایش + پرسشنامه
میرزایی (۱۳۹۳)	سنندج	۱۱۱۲	۱۱۲	طبقه‌ای	کرد	پیمایش + پرسشنامه
عباسی اسفنجیر (۱۳۸۹)	آمل	۶۵۴۱	۳۸۶	تصادفی	مازنی	پیمایش + پرسشنامه
علی‌وردی‌نیا و همکاران (۱۳۸۷)	سنندج	همه افراد	۴۱۰	طبقه‌ای	کرد	پیمایش + پرسشنامه

یافته‌های پژوهش

الف) توصیفی

رشته تخصصی نویسندگان ۵۶ درصد (۸ مورد) علوم اجتماعی و ۲۱ درصد (۳ مورد) حقوق و روان‌شناسی بود. ۳۶ درصد از پژوهش (۵ مورد) به روش خوشه‌ای، ۵۰ درصد به صورت تصادفی (۷ مورد)، و ۱۴ درصد (۳ مورد) به صورت طبقه‌ای انجام شده بود. ۴۳ درصد (۶ مورد) از جامعه آماری را دانش‌آموزان، ۲۱ درصد (۳ مورد) را شهروندان عمومی، ۲۹ درصد (۴ مورد) را بزهکاران زندانی، و ۷ درصد (۱ مورد) را دانشجویان تشکیل داده بودند. سطح پژوهش در ۲۹ درصد (۴ مورد) استانی، ۶۴ درصد (۹ مورد) کلان‌شهر، و ۷ درصد (۱ مورد) شهرستان بود. ۲۱/۴ درصد (۳ مورد) ترک، ۴۲/۸ درصد (۶ مورد) فارس، ۱۴/۲ درصد (۲ مورد) کرد و بلوچ، و ۷/۱ (۱ مورد)

مازنی بودند. ۷/۱ درصد (۱ مورد) توسعه یافته، ۵۷/۱ درصد (۸ مورد) در حال توسعه، و ۳۵/۷ درصد (۵ مورد) توسعه نیافته بودند.

ب) استنباطی اندازه اثر

جدول ۲. اندازه اثر

Sig	Z	گزارش آماری		Effect size	نویسندگان و سال
		upper	lower		
۰/۰۰۰	۴۲/۹۵۱	۰/۵۷۷	۰/۵۳۷	-۰/۵۷۷	بیگی و همکاران (۱۴۰۰)
۰/۰۰۱	۱۹/۰۱۲	۰/۸۷۱	۰/۳۹۱	-۰/۲۳۴	میرخلیلی و حیدری (۱۳۹۹)
۰/۰۰۰	۶/۶۳۷۳	۰/۸۰۲	۰/۵۲۶	-۰/۶۸۸	زحمت زادخوری (۱۳۹۸)
۰/۰۰۰	۴/۹۸۶	۰/۴۵۸	۰/۲۱۲	-۰/۳۴۱	شیری و همکاران (۱۳۹۸)
۰/۰۰۰	۷/۹۱۷	۰/۶۰۷	۰/۴۰۱	-۰/۵۱۱	رسول زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۷)
۰/۰۰۰	۱۱/۸۴۸	۰/۷۵۵	۰/۶۰۷	-۰/۶۸۸	آقایوسفی و همکاران (۱۳۹۶)
۰/۰۰۰	۴/۰۸۹	۰/۴۶۱	۰/۱۷۴	-۰/۳۲۵	مشقتی و همکاران (۱۳۹۵)
۰/۰۰۰	۸/۱۶۹	۰/۴۶۴	۰/۲۹۸	-۰/۳۸۴	اعتمادی فر و همکاران (۱۳۹۴)
۰/۰۰۰	۴/۳۱۲	۰/۵۰۵	۰/۲۰۶	۰-۰/۳۶۵	حیدری نژاد و همکاران (۱۳۹۴)
۰/۰۰۰	۱۶/۶۶۹	۰/۸۳۳	۰/۶۲۸	-۰/۶۸۴	شاهرخی و همکاران (۱۳۹۴)
۰/۰۰۱	۳/۵۲۵	۰/۳۲۲	۰/۱۴۲	-۰/۱۴۵	مسعودی و سعیدی (۱۳۹۳)
۰/۰۰۰	۱۹/۱۳۱	۰/۷۹۲	۰/۷۰۵	-۰/۷۵۲	میرزایی (۱۳۹۳)
۰/۰۰۰	۲۱/۰۵۵	۰/۸۹۶	۰/۸۳۵	-۰/۸۶۹	عباسی اسفجیر (۱۳۸۹)
۰/۰۰۰	۲۲/۹۷۷	۰/۵۵۴	۰/۴۸۲	-۰/۵۱۹	علی وردی نیا و همکاران (۱۳۸۷)

نتایج جدول ۲ نشان می دهد در تحقیقات عباسی اسفجیر (۱۳۸۹)، میرزایی (۱۳۹۳)، زحمت زادخوری (۱۳۹۸)، و شاهرخی و همکاران (۱۳۹۴) شدت اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر بزهکاری بیشتر از سایرین است.

تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر بزهکاری

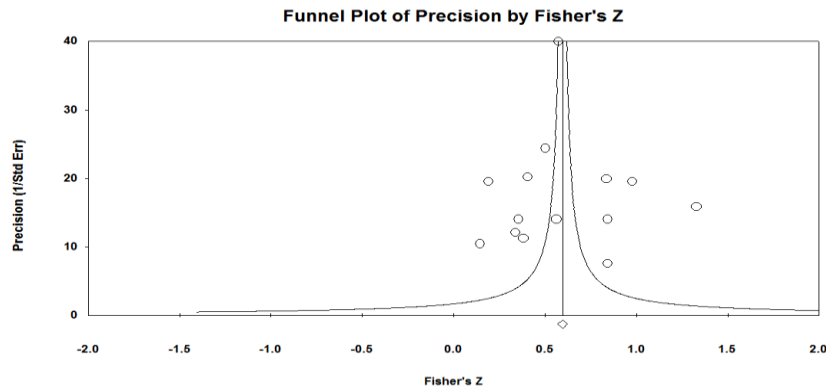
جدول ۳. تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر بزهکاری

اثر کل	گزارش آماری			
	sig	Z	upper	lower
انسجام اجتماعی	۰/۰۰۰	۱۲/۹۵۱	۰/۲۸۵	۰/۱۳۷
اعتماد اجتماعی	۰/۰۰۰	۸/۰۷۶	۰/۶۵۱	۰/۴۴۱
تعلق اجتماعی	۰/۰۰۰	۳/۱۶۶	۰/۳۷۱	۰/۱۰۴
تعلق مذهبی	۰/۰۰۰	۴/۸۷۳	۰/۳۸۸	۰/۲۰۱
حمایت اجتماعی	۰/۰۰۰	۵/۹۳۲	۰/۴۲۷	۰/۳۲۹
اثر کل سرمایه اجتماعی	۰/۰۰۰	۱۱/۱۶۴	۰/۷۲۱	۰/۳۰۰

مطابق یافته‌ها انسجام اجتماعی با مقدار ۳۱- درصد، اعتماد اجتماعی با مقدار ۳۳- درصد، تعلق اجتماعی با مقدار ۳۷- درصد، تعلق مذهبی با مقدار ۳۹- درصد، و حمایت اجتماعی با مقدار ۳۵- درصد با گرایش به بزهکاری رابطه دارند. در مجموع چهارده تحقیق توانسته‌اند ۳۷- درصد از واریانس بزهکاری را تبیین کنند. به اندازه یک میزان تغییر مثبت در میزان سرمایه اجتماعی ۰/۳ تغییرات منفی در وضعیت بزهکاری رخ می‌دهد.

نمودار کیفی (بررسی میزان همگنی و ناهمگنی پژوهش)

در رگرسیون اگر مقدار فیشر و نحوه پراکندگی اطراف خط نشان می‌دهد مطالعات تا چه اندازه همگن هستند. مطابق پراکندگی نقاط اطراف خط شیب، مطالعات فوق همگن نیستند و به دلیل تفاوت‌های جغرافیایی، زمان اجرا، نویسندگان، یا نوع جامعه آماری مورد تحقیق دارای اختلاف و واریانس هستند. در نمودار ۱، در صورت نبود سوگیری انتشار، مطالعات انجام شده به صورت متقارن در اطراف اندازه اثر ترکیبی توزیع می‌شوند.

نمودار ۱. بررسی میزان همگنی و ناهمگنی پژوهش

آزمون Q

این آزمون برای مطالعه همگنی و ناهمگنی پژوهش به کار می‌رود. در صورتی همگنی از اندازه ثابت و ناهمگنی از تصادفی استفاده می‌شود.

جدول ۴. آزمون Q

Q_value	Df	P_value	I_squared
۳۶۱,۰۹۶	۱۳	۰,۰۰۰	۹۶,۴۰۸

با توجه به نتایج مدل با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت فرض صفر مبتنی بر همگن بودن مطالعات رد و فرض ناهمگونی (عدم همگنی) پژوهش‌ها تأیید شده است. معنادار بودن $Q=361$ نشان‌دهنده وجود ناهمگنی است. مقدار مجذور i دارای مقداری بین ۱۰۰-۰ است و ناهمگنی را به صورت درصدی نشان می‌دهد. هر چه به ۱۰۰ نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده ناهمگنی بیشتر اندازه‌های اثر پژوهش اولیه است. مقدار ۹۶ درصد مؤید این است که ۹۶ درصد تغییرات کل مطالعات به ناهمگنی بین پژوهش مربوط است. بر این مبنا باید از اثر تصادفی برای تحلیل استفاده کرد.

تأثیر نوع جامعه آماری بر بزهکاری

نتایج فوق نشان می‌دهد گرایش به بزهکاری بین بزهکاران زندانی (۰/۶۴۲) بیش از سایرین متأثر از سرمایه اجتماعی است. همچنین میزان گرایش به بزهکاری بین دانش‌آموزان (۰/۵۲۳)،

شهروندان (۰/۴۹۷)، و دانشجویان (۰/۴۶۵) از متغیر سرمایه اجتماعی تأثیر می‌پذیرد و اثر کلی متغیرهای زمینه‌ای (تعديلگر) بر بزهکاری برابر با ۰/۵۱۲ است.

جدول ۵. تأثیر نوع جامعه آماری بر بزهکاری

گروه مورد بررسی	اثر تصادفی	
	ضریب	مقدار Z
دانش آموزان	۰/۵۲۳	۵/۳۲۵
شهروندان	۰/۴۹۷	۳/۳۸۹
بزهکاران زندانی	۰/۶۴۲	۳/۷۶۵
دانشجویان	۰/۴۶۵	۱۲/۲۸۶
اثر کل	۰/۵۱۲	۷/۶۴۴

تأثیر جنسیت بر بزهکاری

جدول ۶. تأثیر جنسیت بر بزهکاری

جنسیت	تصادفی	
	اندازه ترکیبی	z-value
زنان	۰/۴۰۱	۱۱/۰۱۲
مردان	۰/۴۸۸	۸/۲۰۰
اثر کل	۰/۳۸۷	۱۰/۳۳۵

مطابق نتایج بین جنسیت و گرایش به بزهکاری رابطه معناداری وجود دارد و مقدار کلی آن برابر با ۳۸ درصد است و در میان مردان (۴۹ درصد) نسبت به زنان (۴۰ درصد) گرایش بیشتری به بزهکاری وجود دارد.

تأثیر گروه قومی بر میزان بزهکاری

بین هویت قومی و بزهکاری رابطه معناداری وجود دارد و مقدار آن برابر با ۲۳ درصد است. در این میان هویت قومی ترک با مقدار ۲۸ درصد بیشترین تأثیر، هویت قومی فارس (۲۱ درصد) و

بلوچ (۲۰ درصد) دارای اثر متوسط، و هویت قومی کرد (۱۴ درصد) و مازنی (۱۶ درصد) دارای اثری کم بر میزان بزهکاری بوده است.

جدول ۷. تأثیر گروه قومی بر بزهکاری

تصادفی			گروه قومی
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰/۰۰۰	۳/۲۱۲	۰/۲۸۲	ترک
۰/۰۰۰	۵/۴۵۱	۰/۲۱۲	فارس
۰/۰۰۰	۷/۶۶۲	۰/۱۴۹	کرد
۰/۰۰۰	۸/۳۰۰	۰/۲۰۰	بلوچ
۰/۰۰۰	۹/۱۱۲	۰/۱۱۶	مازنی
۰/۰۰۰	۴/۱۰۲	۰/۲۳۷	اثر کل

تأثیر سطح توسعه استان بر بزهکاری

جدول ۸. تأثیر سطح توسعه استان بر بزهکاری

تصادفی			سطح توسعه
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰/۰۰۰	۳/۴۸۸	۳۹۰/۰	توسعه یافته
۰/۰۰۰	۵/۱۶۰	۰/۳۴۱	در حال توسعه
۰/۰۰۰	۷/۲۳۸	۰/۲۸۵	کم توسعه
۰/۰۰۰	۸/۵۹۲	۰/۲۶۳	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد بین سطح توسعه استان و گرایش به بزهکاری رابطه وجود دارد و مقدار آن برابر با ۲۶ درصد است. در این میان استان‌های توسعه یافته (۳۹ درصد) و استان‌های در حال توسعه (۳۴ درصد) بیشترین تأثیر و استان‌های کم توسعه (۲۸) تأثیر متوسط بر بزهکاری داشته است.

بحث و نتیجه

ورود زودهنگام جوانان و نوجوانان به رفتارهای پرخطر بزهکارانه (سیگار، دوستی ناباب، اعتیاد،

فرار از منزل، نافرمانی در برابر والدین، رفتارهای وندالیسم، تخریب اماکن، نزاع و خشونت، کیف‌قاپی، روابط ناسالم، پیوستن به خرده‌فرهنگ‌های خشن، دزدی، جرائم جنسی) از نشانه‌های مسائل اجتماعی و کاهش سرمایه اجتماعی است. بزهکاری به رفتار غیرقانونی اطلاق می‌شود که جوانان و نوجوانان زیر هجده سال مرتکب آن می‌شوند. معمولاً در بالای این سنین همان رفتار جرم محسوب می‌شود و مجازات کیفری، از جمله زندان یا پرداخت جزای نقدی، را در پی دارد. در جامعه ایرانی، میزان بزهکاری در این محدوده سنی بالاتر رفته و حساس‌ترین سنین اعضای یک جامعه، که دوران جامعه‌پذیری و انتقال فرهنگی است، همین محدوده سنی است و در صورت عدم مدیریت و رهاسازی آن امکان اصلاح رفتارهای بزهکارانه در مقاطع بعدی بسیار سخت و هزینه‌بردار است. این تحقیق نقش سرمایه اجتماعی را در کنترل رفتار بزهکارانه مؤثر می‌داند. متفکرانی از جمله دورکیم، هیرشی، پاتنام، و کلمن سهم سرمایه اجتماعی اعم از خانواده و فراخانواده را در کنترل و کاهش بزهکاری مؤثر دانسته‌اند. بر این اساس هدف اصلی پژوهش بررسی رابطه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با بزهکاری اجتماعی در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ به روش فراتحلیل با حجم نمونه چهارده سند پیمایشی است. نتایج کلی تحقیق نشان می‌دهد بین سرمایه اجتماعی و بزهکاری رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. هر چه سطح سرمایه اجتماعی بیشتر باشد به همان میزان سطح تمایل به بزهکاری در جوانان کاهش می‌یابد. مقدار اثر کلی آن برابر ۰/۳۵۳ درصد است. به این معنی سرمایه اجتماعی در چهارده سند تحقیقی یادشده در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۴۰۰ توانسته ۳۷- درصد از تغییرات و واریانس بزهکاری را تبیین و پیش‌بینی کند. بر این اساس:

- بین انسجام اجتماعی و گرایش به بزهکاری رابطه معنادار و معکوس وجود دارد و ۳۱- درصد از تغییرات بزهکاری به وسیله انسجام اجتماعی تبیین شده است. با افزایش انسجام اجتماعی میزان بزهکاری کاهش می‌یابد.
- اعتماد اجتماعی در گرایش به بزهکاری تأثیر منفی و معنادار دارد و مقدار اثر کلی آن برابر ۳۳- درصد است. با افزایش اعتماد اجتماعی میزان بزهکاری کاهش می‌یابد.

- تعلق مذهبی در کاهش رفتارهای بزهکارانه تأثیر معنادار دارد و مقدار اثر کلی آن برابر ۳۷- درصد است. با افزایش تعلق مذهبی میزان بزهکاری کاهش می‌یابد.
- حمایت اجتماعی در گرایش به بزهکاری تأثیر معکوس و معنادار دارد و مقدار اثر کلی آن ۳۵- درصد است. هر چه سطح حمایت اجتماعی افزایش یابد به همان میزان بزهکاری کاهش می‌یابد.

پیشنهاد

بر این اساس مهم‌ترین پیشنهادهای تحقیق عبارت‌اند از:

الف) پیشنهاد پژوهشی

- مطالعه کیفی و مردم‌نگاری درباره تأثیر سرمایه اجتماعی بر بزهکاری به صورت موردی؛
- مطالعه ملی درباره سرمایه اجتماعی و بزهکاری بر حسب گروه‌های اجتماعی؛
- استفاده از رویکردهای تلفیقی (کمی + کیفی) و تهیه نسخه بومی سنجش رابطه سرمایه اجتماعی با بزهکاری؛
- مقایسه تطبیقی مناطق دارای بزه و کم‌بزه بر حسب میزان سرمایه اجتماعی.

ب) پیشنهاد کاربردی- اجرایی

- انجام تقسیم کار سازمانی ملی بر حسب وظیفه و حوزه مسئولیت نهادها در کشور؛
- افزایش سرمایه اجتماعی در جامعه از طریق تقویت پیوندهای گروهی و تشکلهای محلی و مدنی؛
- غیردولتی کردن بسترهای توسعه سرمایه اجتماعی و واگذاری آن به نهادهای مردمی.

منابع

- احمدی، حبیب (۱۳۸۴). *جامعه‌شناسی انحرافات*، تهران، سمت.
- احمدی، سینا؛ رحمت شمسی؛ بختیار احمدی (۱۳۹۵). «تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرائم جوانان (مطالعه موردی: زندان مرکزی سنندج)»، *جامعه پژوهشی فرهنگی*، ۷(۴)، ص ۲۳ - ۴۹.
- ادوارز، رابرت؛ مایکل فولی (۱۳۸۴). *جامعه مدنی و سرمایه اجتماعی*، مترجم: افشین خاکباز و حسن پویان، تهران، شیرازه.
- اعتمادی‌فر، سید مهدی؛ بهنام لطفی خاچکی؛ منصوره مهدی‌زاده (۱۳۹۴). «تأثیر سرمایه اجتماعی خانوادگی بر انحرافات اجتماعی»، *مسائل اجتماعی ایران*، ۲(۱۱)، ص ۵ - ۲۵.
- آقایوسفی، علی‌رضا؛ زهرا سیمی؛ محسن مخلوق؛ مهدیه محمدی (۱۳۹۶). «نقش سرمایه اجتماعی و شاخص‌های سلامت اجتماعی خانواده در پیش‌بینی نگرش به بزهکاری فرزندان»، *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۷(۲۳)، ص ۲۳ - ۳۸.
- بیرو، آلن (۱۳۹۸). *فرهنگ علوم اجتماعی*، مترجم: باقر ساروخانی، تهران، کیهان.
- تقی‌لو، فرامرز (۱۳۸۵). «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی». *مطالعات راهبردی*، ۹(۲)، ص ۲۳۹ - ۲۵۷.
- حیدرنژاد، علی‌رضا؛ قاسم قنبری؛ محسن صفی‌پور (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری نوجوانان (مورد مطالعه: شهر زاهدان)»، *پلیس زن*، ۲۲(۱)، ص ۸۷ - ۹۴.
- رایبگتن، ارل؛ مارتین واینبرگ (۱۳۸۶). *رویکردهای نظری هفتگانه در بررسی مسائل اجتماعی*، مترجم: رحمت‌اله صدیق سروستانی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- راد، فیروز؛ نیر رستمی (۱۳۹۵). «پیوند اجتماعی و گرایش به رفتارهای نابهنجار»، *علوم اجتماعی*، ۲۶(۷۴)، ص ۱۷۷ - ۲۱۴.
- رسول‌زاده اقدم، صمد؛ صمد عدلی‌پور؛ صمد عابدینی (۱۳۹۷). «مطالعه جامعه‌شناختی رابطه بین سرمایه اجتماعی با کج‌روی فرهنگی (مطالعه موردی: آذربایجان شرقی)»، *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۷(۲)، ص ۲۳ - ۴۳.

- زحمت زادخوری، صادق (۱۳۹۸). «رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و میزان بزهکاری کودک و نوجوانان (مطالعه موردی: بندرعباس)»، اورمزد، ۸(۲)، ص ۲۶ - ۴۷.
- زنگنه، محمد (۱۳۸۳). «بررسی عوامل خانوادگی و اجتماعی مؤثر بر رفتار بزهکارانه دانش‌آموزان (مورد مطالعه: استان بوشهر)»، علوم اجتماعی، ۲۵(۱۱)، ص ۱۰۵ - ۱۳۵.
- ستوده، هدایت‌اله (۱۳۸۵). *آسیب‌شناسی اجتماعی*، تهران، آوای نور.
- سختوت، جعفر (۱۳۸۱). *جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی*، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- سهامی، سوسن؛ عنایت‌الله حسین جزئی؛ عاطفه پرویززاده (۱۳۹۶). «ساخت و اعتباریابی مقیاس بزهکاری چندبعدی جوانان و نوجوانان»، روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۸(۳)، ص ۷۲ - ۸۶.
- سهراب‌زاده، مهرا (۱۳۸۹). *فرهنگ‌نامه آسیب‌های اجتماعی*، تهران، جامعه‌شناسان.
- شاملو، باقر (۱۳۹۰). *عدالت کیفری و اطفال*، تهران، جنگل.
- شاهرخی، مسلم؛ محمد شاهرخی؛ سعداله هاشمی زربینی (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی خانواده و گرایش نوجوانان شهرستان قرچک به بزهکاری»، دانش انتظامی، ۲(۶)، ص ۷۷ - ۹۳.
- شیردل، الهام؛ مریم محمدی (۱۴۰۰). «مطالعه کیفی شکل‌گیری احساس تعلق اجتماعی و تکرار جرم در مددجویان سابقه‌دار»، مطالعه تحقیقات اجتماعی در ایران، ۲(۱۰)، ص ۴۹۹ - ۵۲۸.
- شیری، عباس؛ سمیرا عزیزی (۱۳۹۸). «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی جرم‌ستیز (منطقه نیاوران و باقرشهر)»، رهیافت پیشگیری از جرم، ۲(۳)، ص ۱۳ - ۳۵.
- صادقی‌فرد، مهدی (۱۳۸۹). «عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش نوجوانان و جوانان پسر به بزهکاری و راهکارهای پیشگیرانه»، مطالعات پیشگیری از جرم، ۵(۱۶)، ص ۸۵ - ۱۱۴.
- صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۹۳). *آسیب‌شناسی اجتماعی*، تهران، نی.
- عباسی اسفنجیر، علی‌اصغر (۱۳۸۹). «سرمایه اجتماعی، رفتارهای انحرافی خفیف و کج‌روی فرهنگی ملایم (مطالعه موردی: آمل)»، علوم رفتاری، ۲(۴)، ص ۷۱ - ۹۰.
- عبداللهی، محمد (۱۳۸۵). «سرمایه اجتماعی در ایران: وضعیت موجود، دورنمای آینده، و امکان‌شناسی گذار»، رفاه اجتماعی، ۶(۲۵)، ص ۱ - ۱۳.
- عشایری، طاها؛ فاطمه نامیان (۱۳۹۸). *هشت پرسش جامعه‌شناختی مسائل اجتماعی ایران*، تهران، جامعه‌شناسان.

- علی‌وردی‌نیا، اکبر؛ محمدرضا حسنی (۱۳۹۶). «بررسی اعتبار و پایایی مقیاس بزهکاری آینده‌نگر»، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۱۸(۳)، ص ۷۳ - ۹۶.
- علی‌وردی‌نیا، اکبر؛ محمود شارع‌پور؛ مهدی ورمزیار (۱۳۸۷). «سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری (مطالعه موردی: سنندج)»، زن در توسعه و سیاست، ۶(۲)، ص ۱۰۷ - ۱۳۲.
- فیلد، جان (۱۳۹۲). سرمایه اجتماعی، مترجم: غلامرضا غفاری و حسین رمضانی، تهران، کویر.
- کریمی، یوسف؛ محمود خباز؛ یوسف حبیبی؛ نادر کریمیان (۱۳۹۵). «مقایسه تاب‌آوری و حمایت اجتماعی در نوجوانان بزهکار و نوجوانان عادی شهر تهران»، روان‌شناسی تربیتی، ۱۲(۴۰)، ص ۱ - ۱۵.
- کلمن، جیمز (۱۳۷۷). بنیادهای نظریه اجتماعی، مترجم: منوچهر صبوری، تهران، نی.
- گنجی، محمد؛ شیوا آقابزرگی؛ حدیثه شمس (۱۳۹۹). «تبیین وضعیت اعتماد اجتماعی در بین شهروندان کاشان»، مطالعات جامعه‌شناختی، ۱۰(۳۷)، ص ۱ - ۲۸.
- مسودی، لیدا؛ حسین سعیدی (۱۳۹۳). «بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی و گرایش به انحرافات (مطالعه موردی: ورامین)»، دانش انتظامی شرق استان تهران، ۱(۲)، ص ۱ - ۱۳.
- مشتقی، مرگان؛ احمد جهانی؛ عظیم حبیب‌زاده (۱۳۹۵). «بررسی نقش سرمایه اجتماعی خانواده بر میزان جرائم و بزهکاری کودکان و نوجوانان (مطالعه موردی: شهر اردبیل)»، دانش انتظامی اردبیل، ۱۰(۲)، ص ۳۵ - ۵۷.
- معظمی، شهلا (۱۳۸۸). بزهکاری کودکان و نوجوانان، تهران، دادگستر.
- میرخلیلی، سید محمود؛ علی عسگری مروت؛ مسلم واحدی (۱۳۹۷). «عوامل حفظ توسعه سرمایه اجتماعی خانواده در پیشگیری از بزهکاری اطفال و نوجوانان»، مدیریت سرمایه، ۲(۱۱)، ص ۲۱۳ - ۲۳۱.
- میرخلیلی، سید محمود؛ مسعود حیدری (۱۳۹۹). «تحلیل و بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و کاهش بزهکاری (مورد مطالعه: دانش‌آموزان منطقه ۲ اصفهان)»، مدیریت سرمایه اجتماعی، ۲(۷)، ص ۲۱۵ - ۲۳۰.
- میرزایی، خلیل (۱۳۹۳). «ارتباط بین سرمایه اجتماعی و سلامت روانی بزهکار و غیربزهکار (مورد مطالعه: سنندج)»، مطالعات امنیت اجتماعی، ۳۹(۲۱)، ص ۱۰۵ - ۱۲۴.
- نعمتی، لیلا (۱۳۸۲). «مسئولیت کیفری و اطفال از دیدگاه مکاتب مختلف»، ندایی صادق، ش ۳۲.

References

- Abbasi Esfjir, A.A. (2008). "Social capital, mild deviant behaviors and mild cultural deviance (case study: Amol)", *Journal of Behavioral Sciences*, 2(4), pp. 71-90. (in Persian)
- Abdoulaye Diop, M.H. Al A., Semsia, Al A.M., & Le Kien (2022). "Social capital and sense of neighbourhood belonging among Qatari nationals", *British Journal of Middle Eastern Studies*, 49:2, pp. 327-340, doi: 10.1080/13530194.2020.1796591
- Abdullahi, M. (2015). "Social capital in Iran: current situation, future perspective and feasibility of transition", *Social Welfare Quarterly*, 6(25), pp. 1-13. (in Persian)
- Ahmadi, H. (2005). *Sociology of deviations*, Tehran, Samit Publishing House. (in Persian)
- Ahmadi, S., Shamsi, R., & Ahmadi, B. (2016). "Sociological analysis of the relationship between social norms and youth crimes (case study: Sanandaj Central Prison)", *Cultural Research Society Quarterly*, 7(4), pp. 23-49. (in Persian)
- Alivardinia, A. & Hosni, M.R. (2016). "Checking the validity and reliability of the prospective delinquency scale", *Strategic researches of security and social order*, 18(3), pp. 73-96. (in Persian)
- Alivardinia, A., Sharapour, M., & Vermarziar, M. (2008). "Family social capital and delinquency (case study: Sanandaj)", *Women in Development and Politics*, 6(2), pp. 107-132. (in Persian)
- Aslund, C. & Nilsson, K. (2013). "Social capital in relation to alcohol consumption, smoking, and illicit drug use among adolescents: A cross-sectional study in Sweden", *International Journal for Equity in Health*, 12, 33. <https://doi.org/10.1186/1475-9276-12-33>
- Bayat, B. (2008). *Sociology of sense of security*, Tehran, Amir Kabir.
- Baycan, T. & Öner, Ö. (2022). "The dark side of social capital: a contextual perspective", *The Annals of Regional Science* (2022), Cite this article 548 Accesses Metricsdetails.
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In: Richardson JG (ed) *Handbook of theory and research for the sociology of education*, Greenwood Press, New York.
- Chalabi, M. & Mubarak, M. (2015). "Analysis of the relationship between social capital and crime at micro and macro level", *Iranian Journal of Sociology*, 6(2), pp. 3-44. (in Persian)
- Claridge, T. (2018). *Dimensions of Social Capital-Structural, Cognitive and Relational; Social Capital Research*, Dunedin, New Zealand, 28.
- Coleman, J. (1998). *Foundations of social theory*, Translation: Manouchehr Sabouri, Tehran, Ney Publishing. (in Persian)
- Coleman, JS. (1988). *Social capital in the creation of human capital*, Am J Sociol 94, pp. 95-120.
- Dufur, M. J., Parcel, T. L., Hoffmann, J. P., & Braudt, D. B. (2016). "Who has the advantage? Race and sex differences in returns to social capital at home and at school", *Research in Social Stratification and Mobility*, 45, pp. 27-40.
- Durkheim, É. (1897). "De la définition des phénomènes religieux", *L'Année sociologique* (1896/1897-1924/1925) 2, pp. 1-28.
- Edwards, R. & Foley, M. (2005). *Civil society and social capital*, translated by: Afshin Khakbaz and Hasan Pouyan, Tehran, Shirazeh Publishing. (in Persian)

- Eshairi, T. & Namian, F. (2018). *Eight sociological questions of Iran's social problems*, Tehran, Sociologists Publishing House. (in Persian)
- Etamadifar, S.M., Lotfi Khachki, B., & Mehdizadeh, M. (2014). "Effect of family social capital on social deviations", *Iranian Social Issues Quarterly*, 2(11), pp. 5-25. (in Persian)
- Ezekia, M. & Ghafari, Gh.R. (2008). "Investigating the relationship between social cohesion and organized social participation of villagers in the rural areas of Kashan", *Agricultural Economics and Development*, 36(9), pp. 175-206. (in Persian)
- Field, J. (2012). *Social capital*, Translation: Gholamreza Ghafari & Hossein Ramezani, Tehran, Kavir Publications. (in Persian)
- Fukuyama, F. (2005). *The end of order: examining social capital and maintaining it*, Translation: Gholam Abbas Tavasli, Tehran, Iranian Society Publishing. (in Persian)
- Fuller, J. R. (2016). *Juvenile delinquency: Mainstream and crosscurrents (3rd ed)*, Oxford.
- Ghaffari, Gh.R. (2011). *Social capital and police security*, Tehran, Sociologists Publishing House. (in Persian)
- Giddens, A. (1998). *Modernity and diagnosis*, Translated by: Mehdi Kaynia, published by: Majd. (in Persian)
- Gottfredson, M. R. (2006). *The empirical status of control theory in criminology*. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. R. Blevins (Eds.), *Taking stock: The status of criminological theory* (pp. 77-100), New Brunswick, NJ: Transaction.
- Hawdon, J. & Ryan, J. (2009). "Social capital, social control, and changes in victimization rates", *Crime and Delinquency*, 55, pp. 526-549.
- Heydaranjad, A.R., Qanbari, Q., & Safipour, M. (2014). "Investigating the relationship between family social capital and juvenile delinquency (case study: Zahedan city)", *Women's Police Scientific Quarterly*, 22(1), pp. 87-94. (in Persian)
- Hirschi, T. (2004). *Self-control and crime*. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and application* (pp. 537-552), New York, NY: Guilford.
- Hoeve, M., Stams, G. J. J., Van Der Put, C. E., Dubas, J. S., Van Der Laan, P. H., & Gerris, J. R. (2012). "A meta-analysis of attachment to parents and delinquency", *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, pp. 771-785.
- Hoffmann, J. P. & Dufur, M. J. (2018). *Family Social Capital, Family Social Bonds, and Juvenile Delinquency American Behavioral Scientist*, Vol. 62(11), pp. 1525-1544: sagepub.com/journalsPermissions.nav doi: 10.1177/0002764218787020 journals.sagepub.com/home/abs. <https://doi.org/10.1177/0002764218787020>
- Hoffmann, J. P. (2015). *Parenting and delinquency*. In M. D. Krohn & J. Lane (Eds.), *The handbook of juvenile delinquency and juvenile justice* (pp. 161-180), New York, NY: Wiley.
- Hopkins, J. T. (2015). *An examination of social capital as a delinquency protective factor for youth living in impoverished neighborhoods [Unpublished doctoral dissertation]*, University of Alabama.
- Iranpour, Y., Shiri, A., & Azimzadeh, Sh. (2018). "Investigation of the effect of social capital on the delinquency of 18-29-year-old youth (case study: Karaj city)", *National Journal of Social Capital Management*, 7(4), pp. 589-563. (in Persian)

- Jafarpoor, J., Booyini, A., Rahbargazi, M.R., & Mahmoodoghl, R. (2022). "The Relationship between Social Capital and Criminal Inclination (Case Study of Iranian Youth)", *Journal of American Science*, 18(3).
- Jahid, M.A. (2008). *Criminology*, Ardabil: Islamic Azad University, Ardabil branch. (in Persian)
- Karimzadeh, B., Pourkohermani, B., & Beigi, J. (1400). "Investigation of the relationship between social and cultural capital and tendency to cyber crime", *Economic Sociology and Development*, 10(1), pp. 271-295. (in Persian)
- Kashfi, S. & Aslanlou, A. (2019). "Policy prevention of delinquency by children and adolescents", *Naja Strategic Studies Quarterly*, 5(15), pp. 112-130. (in Persian)
- Kelly, E., Lee, K., Shields, K.F., Cronk, R., Behnke, N., Klug, T., & Bartram, J. (2017). *The Role of Social Capital and Sense of Ownership in Rural Community-Managed Water Systems: Qualitative Evidence from Ghana, Kenya, and Zambia*, *J. Rural. Stud.* 56, pp. 156-166.
- Khalegh, M., Simi, Z., Aghayousafi, A.R., & Mohammadi, M. (2016). "The role of social capital and family social health indicators in the attitude towards children's delinquency", *Social Psychology Research*, 7(25), pp. 23-38. (in Persian)
- Kraib, I. (2015). *Classical social theory: an introduction to the thought of Marx, Weber, Durkheim, Simmel*, Translation: Shahnaz Mesmiparast, Tehran, Aghaz. (in Persian)
- Laub, J. H. & Sampson, R. J. (1993). "Turning points in the life course: Why change matters to the study of crime", *Criminology*, 31, pp. 301-325.
- Masvadi, L. & Saidi, H. (2013). "Investigation of the relationship between the amount of social capital and tendency to deviations (case study: Varamin)", *Scientific Quarterly of Police Science*, 1(2), pp. 1-13.
- McCarthy, B., Hagan, J., & Martin, M. J. (2002). "In and out of harm's way: Violent victimization and the social capital of fictive street families", *Criminology*, 40, pp. 831-865.
- Mirkhalili, S. M. & Heydari, M. (2019). "Analysis and investigation of the relationship between social capital and delinquency (case study: students of the second district of Isfahan)", *Journal of Social Capital Management*, 2(7), pp. 215-230. (in Persian)
- MirKhalili, S. M., Asgari Marwat, A., & Vahedi, M. (2017). "Factors of maintaining the development of family social capital in the prevention of delinquency of children and adolescents", *Capital Management Quarterly*, 2(11), pp. 213-231. (in Persian)
- Mirzaei, Kh. (2013). "Relationship between social capital and mental health of delinquent and non-delinquent (case study: Sanandaj)", *Scientific Quarterly of Social Security Studies*, 39(21), pp. 105-124. (in Persian)
- Moazzami, Sh. (2008). *Delinquency of children and adolescents*, Tehran, Dadgstar.
- Mohammadi Asal, A. (1385). *Juvenile delinquency and theories of social deviance*, Tehran, Alam. (in Persian)
- Moore, M. D. & Recker, N. (2013). "Social Capital, Type of Crime, and Social Control", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 62(6), doi: 10.1177/0011128713510082
- Moore, M. D. & Recker, N. L. (2016). "Social capital groups and crime in urban counties", *Deviant Behavior*, 38, pp. 655-667.

- Moshtaghi, M., Jahani, A., & Habibzadeh, A. (2015). "Investigation of the role of family social capital on the level of crime and delinquency of children and adolescents (case study: Ardabil city)", *Scientific Journal of Ardabil Law Enforcement Science*, 10(2), pp. 35-57. (in Persian)
- Nemati, L. (2008). "Criminal responsibility and children from the point of view of different schools", *Nadai Sadegh magazine*, No. 32. (in Persian)
- Parcel, T. L., Dufur, M. J., & Zito, R. C. (2010). "Capital at home and at school: A review and synthesis", *Journal of Marriage and Family*, 72, p. 828-846.
- Putnam, R. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*, Princeton, NJ: Princeton University Press. trad. it. *La tradizione civica nelle regioni italiane*, Milano, Mondadori
- Putnam, R. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*, Princeton, NJ: Princeton University Press. trad. it. (1993) *La tradizione civica nelle regioni italiane*, Milano, Mondadori.
- Putnam, R. (1995). "Bowling alone: America's declining social capital", *Journal of Democracy*, 6, pp. 65-78.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone, the collapse and revival of civic America*, New York.
- Rad, F. & Rostami, N. (2015). "Social bond and tendency to abnormal behavior", *Social Sciences Quarterly*, 26(74), pp. 177-214. (in Persian)
- Rasulzadeh Aghdam, S., Adlipour, S., & Abedini, S. (2017). "Sociological study of the relationship between social capital and cultural bias (case study: East Azerbaijan)", *Contemporary sociological researches*, 7(2), pp. 23-43. (in Persian)
- Rezaei, A. & Ahmadlou, H. (2004). "The role of social capital in inter-ethnic relations and national identity (survey of the youth of Tabriz and Mahabad)", *National Studies*, 4(6), pp. 7-34. (in Persian)
- Robbington, E. & Weinberg, M. (2016). *Seven theoretical approaches in examining social issues*, Translation: Rahmat Elah Sediq Sarostani, Tehran, Tehran University Press. (in Persian)
- Rosenfeld, R., Messner, S.F., & Baumer, E.P. (2001). "Social capital and homicide", *Social Forces*, 80, pp. 283-309.
- Sadeghi Fard, M. (2009). "Social factors affecting the tendency of teenagers and young boys to delinquency and preventive strategies", *scientific quarterly of crime prevention studies*, 5(16), pp. 85-114. (in Persian)
- Sahami, S., Hossein Majli, E., & Parveizadeh, A. (2016). "Construction and Validation of the Multidimensional Delinquency Scale of Youth and Adolescents", *Psychological Methods and Models Quarterly*, 8(3), pp. 72-86.
- Sakhavat, J. (2002). *Sociology of social deviations*, Tehran, Payam Noor University Press. (in Persian)
- Salahi, J. (2010). *Delinquency of children and adolescents*, Tehran, Mizan Publishing. (in Persian)
- Samadi, J. (2004). "Social security in the city of Sanandaj", *Master's thesis*, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. (in Persian)

- Sampson, R. J. & Graif, C. (2009). "Neighborhood social capital as differential social organization: Resident and leadership dimensions", *American Behavioral Scientist*, 52, pp. 1579-1605.
- Sampson, R. J. & Groves, W. B. (1989). "Community structure and crime: Testing social disorganization theory", *American Journal of Sociology*, 94, pp. 774-802.
- Sediq Sarostani, R. (2013). *Social pathology*, Tehran, Ney Publishing.
- Shahrokhi, M., Shahrokhi, M., & Hashemi Zarini, S. (2014). "Investigation of the relationship between the family's social capital and the tendency of teenagers in Qarchak to delinquency", *The specialized scientific quarterly of policing knowledge*, 2(6), pp. 77-93. (in Persian)
- Shamlou, B. (2019). "Criminal justice and children. Tehran: Jungle Publications.
- Sohrabzadeh, Mehran (2010)", *Dictionary of social harms*, Tehran, Sociologists. (in Persian)
- Sotoudeh, H. (2006). *Social pathology*, Tehran, Avai Noor publishing house.
- Taghiloo, F. (2015). "Investigating the relationship between social capital and social security", *Strategic Studies Quarterly*, 9(2), pp. 239-257. (in Persian)
- Targhee, A.R. (2008). "The role of social capital in providing public security", *Strategic Defense Studies*, 38(4), pp. 1-14. (in Persian)
- Tönnies, F. (2011). *Comunitàe società [Community and society]*, Laterza, Bari, Italy (Original work published 1887).
- Tönnies, F. (2011). *Comunitàe società [Community and society]*, Laterza, Bari, Italy (Original work published 1887).
- Williams, J. L., Cubukcu, S., & Sadri, M. (2020). *Social Capital and Delinquency in Bagcilar*, Turke, First Published September 1, 2020 Research Article <https://doi.org/10.1177/1057567720950425>
- Williams, J. S., Cubukcu, M., Sadri, D., & Rodeheaver, M. A. (2022). "Social Capital and Delinquency in Bagcilar, Turkey", *International Criminal Justice Review*, Vol. 32, p. 225.
- Wright, J. P., Cullen, F. T., & Miller, J. T. (2001). "Family social capital and delinquent involvement", *Journal of Criminal Justice*, 29, pp. 1-9. Wright, J. P., Cullen, F. T., & Miller, J. T. (2001). "Family social capital and delinquent involvement", *Journal of Criminal Justice*, 29, pp. 1-9.
- ZahmatzadKhouri, S. (2018). "The relationship between family social capital and the delinquency rate of children and adolescents (case study: Bandar Abbas)", *Ormazd research paper*, 8(2), pp. 26-47. (in Persian)
- Zanganeh, M. (2013). "Investigation of family and social factors affecting students' delinquent behavior (case study: Bushehr province)", *Social Science Quarterly*, 25(11), pp. 105-135. (in Persian)